

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ

ਤਰਨ ਤਾਰਨ (ਪੰਜਾਬ)

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ

ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦ

ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ

੧੯੩੬] ਪੰਝੀ ਸਾਲਾ ਬਰਸੀ

੧੯੬੧

ਸਮੇਂ

ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਅੱਜ ਵੀ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦ ਹੱਥੀਂ ੧੮੯੭ ਦਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਵੇਦਕ ਚਕਿਤਸਾ ਦਾ ਬੂਟਾ 'ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੇਦ ਐਂਡ ਸਨਚ' ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠਾਂ ਤਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਜ ਤੱਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰ ਵਸਦੇ ਜਾਂ ਨੌਕਰੇ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਲਿਖ-ਦੱਸ, ਜਾਂ ਆਪ ਆਕੇ ਸਭ ਦੱਸ-ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਪਰੋ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤਰ ਸੰਬੰਧੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਭੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਵਾ-ਦਾਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਕਰ ਹੀ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਲਿਖ ਘਰ ਬੈਠੇ ਹੀ ਸਫਲ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਓ ਜਿਵੇਂ ਕਿ:—

“ਅਗੇ ਵੀ ਕਈ ਦਫ਼ਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਥੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਮੰਗਾ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ੨੫ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਬਹੁਤ ਪੈਣ ਤੇ ਮੰਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਖਾਸ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।.....”
(.....ਬਿਲਾ ਬਠਿੰਡਾ)

“ਕਸਤੂਰੀ ਆਦਿ ਬਣੀ ਸਪੈਸ਼ਲ, ਸੂਰਨ ਮੁਕਤਾਦਿ ਬਣੀ ਤੇ ਹੋਰ ਦਵਾਵਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਪੁਜੀਆਂ, ਇਥੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ। ਹੁਣ.....”
(.....ਵਿਕਟੋਰੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ)

“ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤਕੇ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਆਰਾਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਪਜੀ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ੨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।.....”
(.....ਬਿਲਾ ਕਾਮਰੂਪ, ਆਸਾਮ)

“ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਦੋ ਸਾਥੀਆਂ...ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਲਿਖ ਕੇ ਦਵਾਈ ਮੰਗਵਾਈ ਅਤੇ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਅਜ ਮੈਂ ਭੀ ਆਪਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਸਾਹਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।.....”
(.....ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਦੱਖਣ)

“ਅਗੇ ਭੀ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਜੋ ਮੈਂ ਦਵਾਈ ਮੰਗਵਾਇਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਹਰ ਇਕ ਲਈ ਬੜੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਫੇਰ.....”
(.....ਕੋਵੇਂਟਰੀ, ਇੰਗਲੈਂਡ)

ੴ ਸਤਿਗੁਰਮੁਖੀ ॥

ਜਿਲਦ ੪੦
ਨੰਬਰ ੧੦

ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ

ਅਕਤੂਬਰ
੧੯੬੧

ਤਰਨ ਤਾਰਨ (ਪੰਜਾਬ)

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ

ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਦ

੧੯੩੬—੧੯੬੧

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਛਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਨਾਮ ਤਦ ਹੀ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਜੀਉਂਦੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ।

ਜੀਉਂਦੇ ਕਰਮ ਹਨ ਸੇਵਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਦ ਦਾ ਨਾਮ ਲੋਇਆਂ ਹੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜੀ ਹੀ ਮਿੱਠੀ ਪਿਆਰੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਛਿੰਦਾ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਛਿੰਦਾ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਛਿੰਦਾ ਹਨ ।

ਉਹ ਬੜੀ ਹੀ ਮਨਮੋਹਨੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਾਲੇ ਸਨ; ਬੜੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸਨ; ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਸਨ; ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ; ਦੂਜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਵੇਖਾ ਹਲਕਾ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਸਨ—ਗੱਲ ਕੀਹ ਉਹ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ ।

ਬੋਝੇ ਜੇਹੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘੋਰਾ ਬੜਾ ਹੀ ਚੌੜਾ ਸੀ । ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ, ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਆਗੂ, ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ-ਮੁਸਲਮਾਨ-ਈਸਾਈ ਸਭ ਦੇ ਪਿਆਰ ਪਾਤ੍ਰ ਸਨ ।

ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ ੯-੬੧

ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ ਜੋ ਚੰਗਾ ਵਾਚਿਆ ਉਹ ਦੁਸਰਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡਿਆ ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ, ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਰੋਕੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੋ ਸੌ ਤੋਂ ਭੀ ਵਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ-ਲਿਖਾਈਆਂ-ਛਪਵਾਈਆਂ-ਵੰਡੀਆਂ । ਵੈਦ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕੀਤੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਜਿਸਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਟਾਂਵੀ ੨ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲ ਲਿਖੇ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ, ਚੋਣਵੇਂ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਦਿਤਾ; ਭ੍ਰਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਮਨਮਤ ਨੂੰ ਰੋਕਨ ਲਈ; ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ, ਜੀਵਨ ਸੂਖੀ ਬਿਤਾਨ ਲਈ, ਗ੍ਰਹਸਥੀ ਜੀਵਨ ਚੰਗਾ ਬਣਾਣ ਲਈ, ਅਰੋਗਤਾ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੁਧਾਰਕ, ਸਮਾਜਕ, ਧਾਰਮਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ । ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਪੁਸਤਕ ਛਪਦੀ ਤਾਂ ਆਪ ਲੇਖਕ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ।

ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕਈ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸਹਾਰਾ ਸਨ !

ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਧ ਚੜ੍ਹਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ; ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ । ਫ਼ੌਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ, ਲੋਕਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ, ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਪ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਸਨ । ਡਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿਦਯਾਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਆਪ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ।

ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਆਪਦੇ ਤਿੰਨ ਵੰਗ ਸਨ ੧. ਅਰੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ : ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ-ਵੰਡੀਆਂ-ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

ਛੁੱਟ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਸਤਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਣ ਅੱਜ ਬਣੀ ਵੇਦ ਰਾਜ ਜੋ ਫੋਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ੨. ਮਾਝੇ ਮੋਟੇ ਰੋਗਾਂ ਛਾਈ ਮੁਲਤ ਦਵਾਈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਅੱਜ ਭੀ ਅਸੂਲ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੩. ੧੯੯੭ ਤੋਂ ਛਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੇਦ ਐਂਡ ਸਨਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ੬੪ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸੱਜਨਾਂ ਨੇ ਦੂਰ ਨੇੜੇ, ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਲੋਕ ਸਮੇਂ ਦਵਾਵਾਂ ਛੇ ਮੰਗਾ ਛਾਭ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਅਜ ਭੀ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੬੧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਝੀ ਸਾਲਾ ਬਰਸੀ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸੱਜਨਾਂ ਜੋਗ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਭਰਿਆ ਸੱਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਉਂ ਰਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਯਾਦ ਮਨਾਈਏ।

‘ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ’ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ

੨੫ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਆਯੁ ਵਿਚ ਪੋਹ ਸੁਦੀ ਸਤਮੀਂ ਸੰਨ ੧੯੦੬ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ, ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਵੇਦ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮਾਸਕ ਰਸਾਲਾ “ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ” ਕਢਣਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵੇਦ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੌਮ, ਦੇਸ਼ ਤੇ ਜਗਤ ਸੇਵਾ ਵੀ ਅਕਨੀ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਂਵੇਂ ਆਪ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਜ਼ਮੂਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤੇ ਬੇ ਜਾ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਤੇ ਸਤ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਆਪ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਭੜਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਸੀ ਠਿਕਲਈ। ਘਾਟੇ ਖਾਂਦੇ ਹੋਇਆਂ ਭੀ ਆਪ ਨੇ ਕੁਰੂ ਆਸਰੇ ‘ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ’ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਹੀ ਲਿਆ। ਕਈ ਪਾਠਕ ਸਮਝਣਗੇ ਕਿ ‘ਇਹ ਵਪਾਰਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ।’ ਪਰ ਜਦ ਇਸ ਦਾ ਚੰਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਸਦਾ ਚੰਦਾ ਸਾਲ ਦਾ ਕੇਵਲ ॥੩॥ ਗਿਯਾਰਾਂ ਆਨੇ ਰੱਖਿਆ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਰਿਆਇਤੀ ਕੇਵਲ ਅੱਠ ਆਨੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੱਤ੍ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪਾਠਕ ਜੀ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਫਰਮੇ (ਕਿਤਾਬੀ ਸਾਈਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਦੂਣਾ ੨੮ ਸਫੇ) ਦਾ ਪੱਤ੍ਰ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

ਅੱਠ ਆਨੇ ਵਿਚ ਸਾਲ ਭਰ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਕ ਖਰਚ ਤੇ ਪੈਕਿੰਗ ਖਰਚ ਭੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਠਰਕ ਸੀ ਦੇਸ਼, ਕੌਮ ਤੇ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ, ਏਥੇ ਲਾਭ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਉਠ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਲ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ' ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਤੀ ਉੱਤਮ, ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਭਰਪੂਰ ਤੇ (up to date) ਮੁਹਰੀ ਪੱਤ੍ਰ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਬਾਬਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਹੀ ਸੁਣਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਪ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

“ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੋਜਣ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਅਤੇ ਹਿੱਤ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ‘ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ’ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ, ਸਰੀਰਕ, ਆਤਮਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਰੱਖਯਾ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਲਾਏਗਾ। ਆਤਮਕ ਵਿਦਿਆ, ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਮੁਚਾਰ, ਗੁਰਮਤ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਆਯੁਰਵੈਦਕ (ਹਿਕਮਤ) ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਗੁਪਤ ਰਤਨਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦਿਖਲਾਏਗਾ। ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨਮਤਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਦਾ ਬੀੜਾ ਉਠਾਏਗਾ। ਸੁੰਦਰ ੨ ਕਥਾ, ਨੀਤੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਚਿੱਤ ਆਨੰਦ ਕਰੇਗਾ। ਅੱਛੇ ਅੱਛੇ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਮਨ ਬਹਿਲਾਏ ਅਤੇ ਉੱਨਤੀ ਕਰਾਏਗਾ। ਜਦ ਤਕ ਆਪ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਚਾਰ ਨਾ ਜਾਣੋਗੇ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵੈਦਾ ਨਾ ਕਰੋਗੇ, ਅਖਬਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੈਰ ਤੋਂ ਬੇਬੇ ਰਹੋਗੇ, ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਨਾ ਜਾਣੋਗੇ, ਤਦ ਤਕ ਜੀਵਣ ਦੇ ਛਾਭ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਕੀ ਛੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ? ‘ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ’ ਪੱਤ੍ਰ ਅਜੇਹੇ ੨ ਅਨੇਕ ਚੰਗੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਸਮਾਚਾਰ ਆਦਿਕ ਮੁਦਾਨ ਕਰੇਗਾ।”

ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਲਿਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਵਧੀਕ ਇਸ ਪੱਤ੍ਰ ‘ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ’ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਲੇਖ ਐਸਾ ਭਰੂਰੀ, ਸਹਣਾ ਤੇ ਛਾਭਦਾਇਕ, ਸਮੇਂ ਅਨਕੂਲ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਭੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਦੀ ਲਹਿਰ ਫਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ‘ਧੰਨ ਧੰਨ’ ਪਿਆ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਏਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵਸ ਦੇਣੀ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

ਆਪਣਾ ਹਰ ਕੰਮ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਨੂੰ ਮਨਾਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਾਠਕ ਜਨ ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਖਿਆਲ ਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੁਛ ਸਮਝਣ ਪਰ ਵੈਦ ਭੀ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉੱਪਰ ਅਨੱਯਾਤ੍ਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਯਕੀਨ ਸੀ। 'ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ' ਪੱਤ੍ਰ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਸੀ ਪਹਿਲਾ ਮਜ਼ਮੂਨ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦਾ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਜਿਸਦਾ ਨਮੂਨਾ ਇਸੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਘੱਟ ਸੁਆਦਲਾ ਤੇ ਘੱਟ ਭਰੋਸਾ ਜਮਾਉ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।
ਨਮੂਨਾ:—

ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸਲੋਕ ।

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ।

ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ੧ ॥

ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂੰ ਹੈਂ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ । ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬੰਧਪ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭ੍ਰਾਤਾ ।

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰਾਖਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈਂ ਤਾਂ ਭਉ ਛੋਹਾ ਕਾੜਾ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥

ਹੇ ਸਤ ਸ਼ੁਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ! ਹੇ ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਜਗਦੀਸ਼੍ਵਰ ! ਹੇ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ, ਸੰਸਾਰ ਪਾਲਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਹੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਰੱਖਯਕ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਆਪਦਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਆਪ ਹੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਸੰਤਾਪ ਹਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਸਰਬ ਕਾਲ ਸਹਾਈ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਆਪਜੀ ਦੀ ਹੀ ਰੱਖਯਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ, ਸੰਸਾਰਕ, ਮਾਨਸਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ! ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਅੰਭਯਾਮੀ ਪ੍ਰਭੋ ! ਆਪ ਧੰਨ ਹੈਂ ! ਆਪਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਨੰਤ ਹੈ, ਆਪ ਸੱਤ ਸ਼ੁਰੂਪ ਹੈਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਡੀ ਮੂਰਤੀ ਬੁੱਧੀ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੀ। ਹੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਮੀ ਜੀ ! ਆਪਦੇ ਬਿਨਾ

"ਬਿਰਥਾ ਕਹਉ ਕਉਨ ਸਿਉ ਮਨ ਕੀ"

ਸਦਾ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੇਸ਼੍ਵਰ ਜੀ !

ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

“ਯਹ ਮਨ ਨੈਤ੍ਰ ਨ ਕਹਿਓ ਕਰੈ । ਸੀਖ ਸਿਖਾਇ ਰਹਿਓ ਅਪਨੀ ਸੀ
ਦੁਰਮਤਿ ਤੇ ਨ ਟਰੇ ॥”

ਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਅਜਰ, ਅਮਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਆਪਦੇ ਬਿਨਾ

“ਇਹੁ ਅੰਗਿ ਮੀਤੁ ਨ ਦੇਖਿਓ ਕੋਈ । ਸਗਲ ਜਗਤੁ ਅਪਨੇ ਸੁਖ
ਲਾਗਿਓ, ਦੁਖ ਮੈਂ ਜੋਗਿ ਨ ਕੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦਾਰਾ ਮੀਤ ਪੁਤ ਸਨਬੰਧੀ ਸਗਰੇ ਧਨ ਸਿਉ ਲਾਗੇ । ਜਬ ਹੀ ਨਿਰਧਨ
ਏਖਿਓ ਨਰ ਕਉ ਸੰਗੁ ਛਾਡਿ ਸਭ ਭਾਗੇ ॥”

ਇਸ ਤੇ ਕੇਵਲ ਆਪਦੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਰਣ ਦੀ
ਘਾਟਨਾ ਹੈ । ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਆਪ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ,
ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਤੇ ਓਟ ਤਕਾ ਕੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ‘ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ’ ਪੱਤ੍ਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ
ਅਰੰਭ ਬੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਪਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਖਸ਼ਨੀ । ਵਾਧ ਘਾਟ ਵਿਚ
ਸਹਾਈ ਹੋਣਾ । ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਕੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਭਾਰ
ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਾਨਾ । ਆਪ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਕੇ ਇਸਦੇ ਸਦਾ
ਸਹਾਈ ਹੋਵੇ । ਆਪ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਸ਼ਬ ਵਿਘਨ ਦੂਰ ਹੋਕੇ ਇੱਛਾ
ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਧੇ । ਇਸਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸੁਰੀਰਕ, ਆਤਮਕ
ਅਤੇ ਮਾਨਸਕ ਵਯਾਪੀਆਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼, ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਸੁਬੰਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਹੋਵੇ । ਇਸਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ, ਪੱਤ੍ਰ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ
ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹਿਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ । ਆਪ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ! ਦਯਾ ਕਰੋ !

“ਹਰ ਜੂ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਪਤਿ ਮੇਰੀ”

“ਜਿਉ ਜਾਨਹੁ ਤਿਉ ਰਾਖ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਤੋਰਿਆ ।”

“ਰਾਖਹੁ ਅਪਨੀ ਸਰਨਿ ਪ੍ਰਭ ਮੋਹਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੇ ।”

“ਹਰ ‘ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ’ ਪੱਤ੍ਰ-ਏ, ਅਰੰਭ ਵਿਚ ‘ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਲਗ ਭਗ
ਇਸੇ ਹੀ ਭਾਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੇ
ਆਸਰਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਤੋਕਿਆ ਹੈ । ਅਸਲ
ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵੈਦ ਜੀ ਅਨੰਨਯ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੇ ਈਸ਼ਵਰ
ਭਗਤ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

ਵੇਦ ਜੀ ਕਲਮ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਰਲੇ ਵਾਂਝੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਛੋਟੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਘੋਰ ਅਨੇਰੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀ ਕੌਮ ਦੇ ਗਿਰਾਉ ਵੇਲੇ ਤੇ ਜਿਸ ਮਾਯਕ ਔਕੜ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭੀ ਵੇਦ ਜੀ ਨੇ ਕਲਮ ਝੂਠਾਈ ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਹੈਸਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਆਪਨੇ ਕਦੇ ਭੀ ਕਲਮੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਵਿਉਂਪਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੰਜੇ ਦਾ ਭੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੁਫਤ ਵੰਡੀਆਂ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲਾਭਤ ਨਾਲੋਂ ਘਟ ਦਾਮ ਤੇ ਵੇਚੀਆਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਗੇ ਦਾਮ ਅਤੇ ਉਧਾਰ ਕੁਤਬ ਫਰੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ, ਕੌਮੀ ਪਿਆਰ ਲਈ ਤੇ ਦਮਾਗੀ ਠਰਕ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਚਾਉ ਲਈ ਕੀਤਾ। ਵਿਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਇਸੇ ਠਰਕ ਪਿੱਛੇ ਲੁਟਾ ਦਿਤੇ।

ਇਹ ਰਸਾਲਾ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਹਥੋਂ ਹਥ ਲਗ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੇਦ ਜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਦੀ ਮੁਸਿੱਧਤਾ ਸੀ। ਪੱਤ੍ਰ ਛਪਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੰਗਾਂ ਆਉਣ ਲਗ ਪਈਆਂ। ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਪੱਤ੍ਰ ਭਾਂਵੇਂ ਪੰਦਰਾਂ-ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਛਪੇ ਪਰ ਛਪਦੇ ਹੀ ਮੁਕ ਗਏ ਅਤੇ ਮੰਗ ਤੇ ਮੰਗ ਆਉਣ ਲਗੀ। ਸੌ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਬੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਨੰਬਰ ੧ ਤੇ ੨ ਪੱਤ੍ਰ ਤਾਂ ਦੋ ਵਾਰਾਂ ਛਾਪਕੇ ਭੇਜਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਵੇਦ ਜੀ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ ਪੱਤ੍ਰ ਰਾਹੀਂ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕੇ ਬਾਬਤ ੧੯੨੦ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

“ਆਪਦੇ ਸੇਵਕ ਨੇ ੧੪ ਵਰ੍ਹੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਹੀ ‘ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ ਪੱਤ੍ਰ’ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਸੰਬੰਧੀ ਚੋਖਾ ਘਾਟਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਉਂਵੇਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੇਵਕ (ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ) ਦੇ ਰਾਂਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਭੀ ਚੋਖਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਮਤ, ਸੁਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ, ਦੇਸੀ ਹਿਕਮਤ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਿੱਖਯਾ ਤੇ ਅਰੋਗਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤਥਾ ਸੁਦੇਸ਼ ਹਿਤ, ਸਰੀਰਕ, ਆਤਮਕ, ਧਾਰਮਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਦਾ ਚਾਰਕ ਤੇ ਭਾਈ ਚਾਰਕ ਦਸ਼ਾ ਦੇ ਸੁਧਾਰ, ਚੋਣਵੇਂ ਚਰਚੇ ਸਮਾਚਾਰ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

ਵੈਦ ਜੀ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਦ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਸਿਖੀ ਜੀਵਣ ਦੀਆਂ ਅਮੋਲਕ ਹਸਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਣ ਸਚੀ ਗੁਰਸਿਖੀ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਸੀ। ਗੁਰਸਿਖੀ ਲਈ ਆਪ ਦਾ ਅਮੋਘ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਪੰਥਕ, ਕੌਮੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ ਤੜਪ ਆਪਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਦੁਤੀ ਸੀ। “ਏਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਕ” ਦਾ ਆਪ ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਨਮੂਨਾ ਸਨ। ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਵਾਂਗ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਕੱਢਣਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮਾਰਥ ਪਰਉਪਕਾਰ ਲਈ ਲਾਉਣਾ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਸਮਝਿਆ ਹੋਯਾ ਸੀ। ‘ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ’ ਦਾ ਅਮਲੀ ਜੀਵਣ ਆਪ ਜੀ ਰਹੇ ਹਨ। ‘ਸੇਵਕ ਕੋ ਸੇਵਾ ਬਣ ਆਈ’ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਨਾਧਾਰ ਸੀ। ‘ਨੇਕੀ ਕਰ ਐਰ ਕੂਏ’ ਮੇਂ ਡਾਰ’ ਕਹਾਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨੇਕੀ ਨੂੰ ਫ਼ਰਜ਼ ਸਮਝਕੇ, ਧਰਮ ਸਮਝਕੇ, ਚੁਪ ਚਾਪ ਲੁਕੇ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਪੰਥ ਪਿਆਰ, ਕੌਮ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸੁਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਜਥਬਾ ਆਪ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਸਦਾ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸੰਸਾਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਆਪ ਦੇ ਜੀਵਣ ਵਿਚ ਸਦਾ ਤਰੰਗਾਂ ਫਿੰਦੀ ਰਹੀ। ਆਪ ਕਮਾਲ ਦੇ ਵੈਦ, ਗੁਰਬ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ, ਸੁਹਣੇ ਕਵੀ, ਸਾਂਦਰੀ ਦਾ ਨਮੂਨਾ, ਸਚਾਈ ਦੇ ਪੁਤਲੇ, ਕਥਨੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਦੇ ਬਹਾਦਰ, ਪੂਰੇ ਗੁਰਸਿਖ, ਸਚੇ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ, ਸੁਚੇ ਹਰਿ ਭਗਤ, ਗੁਝੇ ਢਾਨੀ, ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਸੱਜਣ ਸਨ। ਅਜੇਹੀ ਉੱਚ ਆਤਮਾ ਨੇਫਰਵਰੀ ੧੮੮੧ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜਨਮ ਲਿਆ।

ਸੁਰਤਿ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪ ਸੇਵਾ, ਦਯਾ, ਦਾਨ, ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਗਏ। ਅਜੇਹੇ ਵਿੱਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਜੁੱਟੇ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਭੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਨਾ ਦਿਨ ਵੇਖਿਆ ਨਾ ਰਾਤ, ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਦਸ ਰੁਪਏ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਵੀਹ ਖਰਚੇ। ਪਰ ਖਰਚੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ, ਨੇਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ, ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ। ਵੈਦ ਜੀ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

ਅਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

“ਸਭ ਤੋਂ ਵਾਧੇ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੱਤ੍ਰ ਦੀ ਬਰਕਤ ਪਾਠਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਦਰਜਨ ਵੇਦ ਅਰ ਕਈ ਦਵਾਈ ਖਾਨੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਕੇ ਸੱਭਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਪਾਠਕ ਦੁਖ ਦਰਦ ਵੇਲੇ ਕਈਆਂ ਦੀ ਸਹੈਤਾ ਯੋਗ ਹੋਏ ੨ ਹਨ ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਭੀ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।”

੧੯੨੦ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਇਕ ਦਮ ਅਤਿ ਮਹਿੰ-ਗਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ‘ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ’ ਭਾਂਵੇਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰਹੀ ਅਤੇ ‘ਸ੍ਰਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਲੜੀ’ ਰਾਹੀਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬਰਾਬਰ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਹਿਲ-ਜੁਲ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਅਗਾਂਹ ਵਧਕੇ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਮੁੜ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਹੁਣ ੧੯੩੭ ਤੋਂ ਮੁੜ ਉਹੀ ਆਸ਼ੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅਰੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਮੁਖ ਰਖਕੇ “ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ” ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਪੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਅਜ ੪੦ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਲਗਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਲਗਣ ਨਾਲ।

ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੇਦ ਅੰਡ ਸਨੜ (ਮਾਲਕ) ਵਲੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦ ਨੇ ਛਾਪਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ।

ਛਾਪਣ ਦੀ ਥਾਂ—ਪੰਜਾਬ ਕੁਮਰਸ਼ਲ ਪ੍ਰੈਸ, ਨਵਾਂ ਬਾਗ਼ਾਰ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ—ਦਫਤਰ, ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ਤਰਨ ਤਾਰਨ

[ਸੰਪਾਦਕ—ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦ ਕਵੀਰਾਜ]

ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

ਛੈਣਾ ਨਹੀਂ, ਦੇਣਾ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਤੱਕ ਵੈਦ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਣ ਲਗੀ। ਵੈਦਕ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਸਨ ਹੀ। ਜੇ ਇਕ ਨੂੰ ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਰਾਬੀ ਕਰਕੇ, ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਕੇ ਭੀ ਤੋਰਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਘਰ, ਗਲੀ, ਮਹੱਲੇ, ਪਿੰਡ, ਸੱਜਣਾ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਬੀਤੀ ਦਾ ਬਿਕਰ ਕਰਕੇ ਵੈਦ ਜੀ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕੀਤੀ। ਵੈਦ ਜੀ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯੁਤਾ, ਸਚਾਈ, ਭਲਾਈ, ਹਿਕਮਤ, ਸੇਵਾ ਹਮਦਰਦੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚੌਂਕੁੰਟੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕਵੈਦ ਰੋਗ ਗ੍ਰਸਤ ਲੋਕੀਂ ਆਪ ਪਾਸ ਪੁਜਣ ਲਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ, ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਵਧੇਰੇ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਨਾਲ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਖਿਆਲ ਵਧਿਆ, ਚੋਣਵੇਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿਖ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਸਿਖ ਇਤਹਾਸ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਵਧੇ, ਸ੍ਰ: ਬ: ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਸਾਹਿਤ, ਗੁਰਮਤ ਤੇ ਸਿਖ ਲਿਟੇਚਰ ਨਾਲ ਹੀ। ਪਰ ਕਮਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਾਵਾ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾਈ ਤੇ ਕੁਝ ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ, ਸ: ਸ: ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਨਾਵਲਾਂ ਤੋਂ ਨ ਟਪ ਸਕੇ, ਪਰ ਵੈਦ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਪਾਸੇ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਹੋਵਣ ਕਰਕੇ, ਨ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਖੰਜੀਰਾਂ ਨੇ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ, ਨ ਕੇਵਲ ਵੈਦਕ ਅਸਰ ਕਰ ਸਕੀ, ਨ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਖਾਤਮਾ ਹੋਇਆ ਅਰ ਨਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਸਵਾਦ ਆਪ ਨੂੰ ਥੰਮ ਸਕੇ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਅਸਲੀ ਸਾਹਿਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਉਹ ਭੀ ਨੰਗੇ ਧੜ, ਮੁੱਖਰਚ ਨਾਲ, ਜਦ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਤ ਦੀ ਸਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦਾ।

ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਨਿਕੇ ਜੇਹੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਦੋ ਸੌ ਤੋਂ ਉਪਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਧਾਰਮਕ ਮੁਲਕੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਵਿਹਾਰਕ, ਵਪਾਰਕ, ਵੈਦਕ ਹਿਕਮਤ, ਸਦਾਚਾਰ, ਆਤਮਕ ਉਨਤੀ ਆਦਿਕ ਲਗ ਭਗ ਹਰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਅਜੇਹਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪ ਨੇ ਕੋਈ ਛੋਟਾਵੱਡਾ ਗੁੰਝ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਕਹਾਣੀਆਂ, ਨਾਵਲ, ਤਵਾਰੀਖ, ਇਖਲਾਕ, ਹਿਕਮਤ, ਵੈਦਕ, ਡਾਕਟਰੀ, ਅਰੋਗਤਾ, ਪੋਲਿਟਿਕਸ, ਧਰਮ, ਸੂਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

ਮੰਡਨ ਮੰਡਨ, ਸੰਘਾ ਸਮਾਧਾਨ, ਮਘਹਥੀ ਮੁਬਾਹਸੇ, ਕਾਵਯ, ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਗੁਰਸਤ ਜੀਵਨ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਆਦਿ ਦਰਜਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਰੰਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਯਾਵਾਨ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਪੰਥਕ ਪਿਆਰ, ਧਾਰਮਕ ਜੋਸ਼ ਲੱਹਿਰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਓਥੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਗਰਮੀ ਭੀ ਕੁਛ ਘਟ ਨਾ ਸੀ। ਆਪ ਵੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਅਨੰਨਯ ਗੁਰਸਿਖ, ਤੇ ਪੱਕੇ ਧਾਰਮਕ ਖਿਆਲੀ ਸਨ ਤੇ ਆਪਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਤਅੱਸਬ, ਬੁਗੜ, ਕੀਨਾ ਤੇ ਈਰਖਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਥਾਂ ਹੀ ਨਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪਿਆਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ 'ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜਗਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵੇਦ ਜੀ ਧਾਰਮਕ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਅਨੰਨ ਗੁਰਸਿਖ ਸਨ ਪਰ ਆਪ ਦਾ ਧਰਮ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਸ਼ ਤੇ ਈਰਖਾ ਕਰਨੀ ਨਾ ਸੀ ਸਿਖਾਲਦਾ। ਆਪ ਦਾ ਮੁਖ ਆਸ਼ਾ 'ਪ੍ਰੇਮ' ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ 'ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ' ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ 'ਪ੍ਰੇਮ' ਹੈ। ਬਸ ਆਪ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਇਸੇ ਆਸ਼ੇ ਤੇ ਇਸੇ ਧਾਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨ। ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕਾਂ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ, ਕੌਮ ਪੂਜਾਂ ਦੀ ਰੂਪਤ ਪ੍ਰਗਟ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਆਪਦੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਿਚ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਜਾਤ ਪਾਤ ਤੇ ਮਘਹਥ ਦੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਆਪ ਦਾ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਹਰ ਪੇਸ਼ੇ, ਹਰ ਕਮਾਮ, ਹਰ ਛਾਤ ਤੇ ਹਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ।

ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਸਨ, ਪਰ ਆਪ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਨ ਤੇ ਆਦਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਕਾਰਨ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ, ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚਾਈ ਤੇ ਉੱਨਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਥਕਾ ਸ਼ਕਤਿ ਤਨ, ਮਨ, ਤੇ ਧਨ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੁਖ ਛਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

ਲਈ ਸਦਾ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਭੀ ਆਪ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਪਿਛੇ ਨਾ ਰਹੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ, ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ 'ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੋ ਦਾਉ' ਸਮਝਕੇ ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਤੇ ਸੱਚਾ ਮਿਤਰ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਤੇ ਚਾਪਲੋਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਜੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਵਗੁਣ ਦਸਣ ਤੋਂ ਭੀ ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਝਿਝਕਦਾ। ਉਹਕਸ਼ਟਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿਚ ਮੰਦੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾਜੋੜਕੇਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੈਦ ਜੀ ਅਜੇਹੇ ਸਚੇ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਸਚੇ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਉਹ ਦੋਸਤ ਦੇ ਐਥਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਚੁਪ ਨਾ ਸਨ ਰਹਿੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਅਵਗੁਣ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੰਗਾਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮਦਦ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੱਤ ਖਰਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੁਸੀਬਤ ਵੇਲੇ ਦਿਆਲੂ ਹੋ ਭੁਲ੍ਹ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਆਪ ਨਿਧੜਕ ਸਨ, ਜੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਅਵਗੁਣ ਜਤਾਉਣ ਨੂੰ ਆਪ ਕਰਕੇ ਤੇ ਕੌੜੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਮਦਾਦ ਲਈ, ਦੁਖ ਵੰਡਾਉਣ ਲਈ ਭੀ ਆਪ ਮਹਾਂ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਸਚੇ ਸਾਥੀ, ਮਦਦਗਾਰ ਸਨ। ਸਚੇ ਸਿਦਕਵਾਨ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਇਹੀ ਨਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਜ ੩ ਅਕਤੂਬਰ ਦਾ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਦਿਲਾਂਦਾ ਹੈ। ੨੫ ਸਾਲ ਹੋਏ ਜਦ ੩ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੩੬ ਨੂੰ ਉਹ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਵਿਛੜ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਅਜ ਉਹ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ-ਜੀਵਨੀ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭੁਲਾ ਸਕੇਗਾ। ਆਪਦਾ ਜੀਵਨ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ਕ ਜੀਵਨ ਸੀ ਜੋ ਚਾਨਣ-ਮੁਨਾਰਾ ਬਣ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਲਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।

[ਜੀਵਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਚ ਵਿਚੋਂ

—ॐ ० ॐ—

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ-ਪਿਆਰ

‘ਸ੍ਰਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਲੜੀ’ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਪੁਸਤਕ
‘ਆਤਮ ਸੁਧਾਰ’ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਵੇਦ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

“ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਏਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਦ ਤਕ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਭੀ ਉੱਨਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਦ
ਤਕ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਉੱਨਤੀ ਦੇ ਸਿਖਰ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਯਾ ਜਾਵੇ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ੨ ਜਿਸ ੨ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉੱਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਸਭਨਾਂ
ਨੇ ਸ੍ਰਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ
ਏਸ ਬਾਤ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਕੌਮ ਤੇ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਜਦ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪਾਵਨ ਵਾਸਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਆਏ, ਤਦ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਦੌਲਤ
(ਚਾਹੇ ਧੰਗੋ ਜ਼ੋਰੀ ਚਾਹੇ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਆਸਰੇ) ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਪਰ ਹੀ ਹਮਲਾ
ਕੀਤਾ। ਅਰ ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ
ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੀ, ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ੍ਰਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਖਿਆਲ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਨ, ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ
ਸਾਂਝ ਨਾਲ ਆਪਸ ਦੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਜ਼ਰੋ ਬੰਦੀ ਦੇ ਗੁਣ ਭੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ
ਸੰਸਾਰਕ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਮਕ, ਉਹ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ। ਏਹ ਵਰਤੋਂ
ਪ੍ਰਤਖ ਅਰ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਭੀ ਵਧ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ ਅਰ ਇਹ
ਭੀ ਅਟੱਲ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਮਾਤ੍ਰੀ ਭਾਸ਼ਾ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ
ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਹੋਰ ਉੱਨਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਉੱਨਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ
ਦੇਖ ਕੇ ਠੰਡੇ ਹੋ ਚੁਕੇ, ਸਾਡੇ ਸ੍ਰਦੇਸ਼ੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਉੱਨਤ ਹੋਵਣ ਦਾ
ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ
ਰਖ ਨਿਵਾਸਨ ੧੦-੬੧

ਮਿਠੇ ਫਲ (ਫੁੱਟ) ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਰ ਨਾੜ ਨਾੜ ਵਿਚ ਸਮਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਰ
 ਸਵਾਰਥ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਉਠਾਏ ਰਾਹ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੁਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ
 (ਪੰਜਾਬੀ) ਵਲ ਬੋਹੜੇ ਸਜਣਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੀ ਆਗੂ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਦਾ
 ਧਿਆਨ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਂ ਦੇ ਵੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵਧ
 ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਨ ਪੋਸਨ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁਧ ਨਾਲ ਮਿਲੀ
 ਮਾਤ੍ਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਭੰਧੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਸ ਤੋਂ ਭੀ ਵਧ ਕੇਵਲ ਵਿਰੋਧੀ ਹੀ
 ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਕਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਤੇ ਤਰਕਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।
 ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਦਾ ਬਹੁ
 ਖਿੱਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵਰਤਮਾਨ ਹਿੰਦੀ ਨੇ ਅਜੇ ਜਨਮ ਭੀ ਨਹੀਂ ਧਾਰਿਆ
 ਸੀ, ਤਦ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉੱਚ ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕ ਵਰਤਮਾਨ ਸੋਭਾ
 ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਵਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਤੇਹਰਵੀਂ ਸਦੀ ਮਸੀਹ ਤੋਂ ਬੜੇ ਬਰਸ ਹੀ
 ਪਿਛੋਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਚਰਜ
 ਠੇਠ ਅਰ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ
 ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤਖ
 ਹੈ ਕਿ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਭੰਡਾਰ
 ਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਤੁਲਸੀ ਰਾਮਾਯਣ' ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭੀ
 ਅਜੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਨਿਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹੋਣੇ, ਤਦ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਇਕ
 ਇਲਮੀ ਚਬਾਨ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਮਸੀਹ ਦੇ ਛੇਕੜ ਵਿਚ
 ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਪਾਏ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਜੋ 'ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ
 ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ' ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਹਸਤੀ ਵਿਚ ਆਈ, ਜਾਣੂ ਸਜਣ ਜਾਣਦੇ
 ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕੇਹੇ ੨ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਸੁੰਦਰ
 ਬਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਛਿਪੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਿਦਯਾਯੋਗਤਾ ਅਰ
 ਚਬਾਨ ਦਾ ਕੇਹਾ ਉੱਚਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਏਹ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪੋਥੀ
 ਓਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਆਦਿ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਲੇਖਕ ਤੁਲਸੀ
 ਦਾਸ ਜੀ ਅਜੇ ਸਵਾਮੀ ਨਰ ਹਰਿਆ ਨੰਦ ਜੀ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਪਲ ਰਹੇ
 ਸਨ। ਇਸ ਭਾਈ ਜੀ ਦੀ ਅਤ੍ਰਤੀ ਯਾਦਗਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਇਸਦੀ ਠੇਠ
 ਪੰਜਾਬੀ ਚਬਾਨ ਦੀ ਮਿਠਤ, ਸਰਲਤਾ ਅਤੇ ਹਾਫ਼ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ
 ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

ਗੋਂਦ ਅਕੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਏਸ ਦੇਸ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਦੋਂ ਠੇਠ ਤੇ ਮਿਠਤ ਭਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਿਕੇ ਮੋਟੇ ਬੇਅੰਤ ਪੁਸਤਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੇਖਕ ਭੀ ਸਨ, ਵਰਤਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਹਨ। ਜਦ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਸੂਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਵਲੋਂ ਧਿਆਨ ਛਡਿਆ ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਬਰਕਤਾਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਸੂਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਦ ਤਕ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਕਠਿਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਤਦ ਤਕ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਾ ਭੀ ਉੱਨਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜਦ ਤਕ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਚਰ੍ਹਾ ਦੇ ਖਿਆਲ (ਪੁਸਤਕ ਪੱਤ੍ਰ ਆਦਿ) ਨਾ ਮਿਲ ਸੱਕਣ। ਸੋ ਹਰ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਉੱਨਤੀ ਦੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਹਿਤਕਾਰੀ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿੰਨਾਂ ੨ ਹੋ ਸਕੇ ਸੂਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ (ਪੰਜਾਬੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਉੱਦਮ ਕਰੇ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਦਾਸ ਨੇ ਕੇਵਲ ਸੂਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ (ਪੰਜਾਬੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣ ਮਾਲਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਉਮੰਗ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਯੋਗਯਤਾ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਲੇਖਨੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਿਵਾਣ ਵਿਚ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਬਾਲਕ ਪਨ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਲਦੇ ਸਾਰ ਹੀ 'ਨਿੰਦਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ' ਤੋਂ ਆਦਿ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਫੁਟਕਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਰਤਿਆ। 'ਮਨਮਤ ਪ੍ਰਹਾਰ' ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਵਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਜਿਸਦੇ ਕਈ ਨੰਬਰ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਮੋਭਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉੱਪਰ ਦੇ ਪਯਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਘਾਟਾ ਉਠਾਕੇ ਅਰ ਉਠਾਏ ਹੋਏ ਭੀ "ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ਪੱਤ੍ਰ" ਦਾ ਅਰੰਭ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਜਿਸਦੀ ਅਟੱਲਤਾ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਬਾਬਤ ਏਥੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਾਠਕ ਸੱਜਣ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਪਿਆਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ "ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਤਨਾ-ਵਲੀ ਲੜੀ" ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ੧੨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਸੁਧਾਰ,

ਮਨੁੱਖ ਕਰਤੱਵ, 'ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੀਜ, ਬਿਉਂਪਾਭ ਦੀ ਬਰਕਤ ਮਹਾਂਦਾਨੀ' ਰਾਜਾ ਭੋਜ, ਗੁਹਿ-ਸਿਖਿਆ ਆਦਿ ਉੱਤਮ ੨ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਭੀ ਗੁਪਤ ਪੁਸ਼ਟ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਟੁਟੀ ਫੁਟੀ, ਯੋਗ, ਅਯੋਗ, ਸੇਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਹੋ ਸਕੀ ਕੀਤੀ, ਅਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉੱਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਤੇ ਹਰਜ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਹਥਾਂ ਦੀ ਸਹਾਯਤਾ ਗੋਚਰ ਵਧੇਰਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਉਮੰਗ ਬਹੁਤ ਕੁਝ "ਮਨ ਕੀ ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਰਹੀ।" ਹੁਣ ਏਸ ਵੇਲੇ ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅੱਡ ੨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ (ਪੰਜਾਬੀ) ਦੀ ਭੀ ਅੱਤ ਲੋੜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਇਕ ਚੰਗੇ ੨ ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਤ ਸੱਜਣਾਂ ਤੇ ਉੱਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਭੀ ਵਧੇਰੇ ਉੱਦਮੀ ਹੋਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਏਹ ਤੁੱਛ ਲੇਖਨੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਏਸ ਉਮੰਗ ਨੂੰ ਦਬਾ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨ ਸੱਜਣਾਂ ਤੇ ਛਡਦੇ ਹੋਏ ਸੁਤੰਤਰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ "ਸੁਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਲੜੀ" ਨਾਮਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਮ ੨ ਤੇ ਅੱਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ੩੦ ਤੀਹਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਖਰਬੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਦੇਵਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਆਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁੰਦਰ ੨ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਦਮਕਦੇ, ਬੇਅੰਤ ਲਾਭਵੰਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ੨ ਨਵੀਨ ਤਥਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮੋਤੀ ਏਸ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋਤੇ ਜਾਵਣਗੇ ਜੋ ਸਭ ਵਾਸਤੇ ਹਿਤਕਾਰੀ ਹੋਵਨਗੇ।"

ਵੈਦ ਜੀ ਦੀ ਵੈਦਕ ਯੋਗਤਾ

ਅੱਛਾ ਵੈਦ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਹੀ ਅੱਛਾ ਵੈਦ ਬਣੇ, ਸਗੋਂ ਅੱਛਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਛਾ ਸੰਸਾਰ ਅੱਛਾ ਵੈਦ ਕਹੇ। ਸਾਡੇ ਵੈਦ ਰਾਜ ਜੀ ਉਹ ਉੱਚ ਹਸਤੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਬਕੇ ਤੇ ਹਰ ਭਾਤੀ ਦੇ ਅੱਛੇ ਬੰਦੇ ਅਦਬ ਵਜੋਂ, ਮਾਨ ਵਜੋਂ ਤੇ ਉੱਚ-ਯੋਗਤਾ ਵਜੋਂ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤ੍ਰ ਵਾਕਫ਼ ਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪ ਪਾਸ ਸਫਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਾਨ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਆਪ ਦੀ ਵੈਦਕ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਆਏ ਕੁਝ ਹੁ ਪੱਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

“ਆਪ ਨੇ ਵੈਦਗੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਖਾਸੀ ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਈਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਆਪ ਬਿਨਾਂ ਵੀਸ ਲਏ ਦੇ ਦਿਲਾਜ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵੈਦਗੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਿਚ ਬੀ ਸਹਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਫਨ ਤੇ ਹਰ ਮਤ, ਹਰ ਖਿਆਲ ਤੇ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦੀ ਪਾਪੂਲੈਰਿਟੀ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਆਪ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਮਿਲਨ ਸਾਰ ਤੇ ਆਦਰ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ।”

ਅਖਾੜਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮਹੰਤ, ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੈਦ ਗਣੇਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਵੇਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

“ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਦ ਮੇਰੇ ਬੱਚਪਨ ਤੋਂ

ਹੀ ਪ੍ਰਿਯ ਸਨ। ਆਪ ਦੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਬੁੱਧੀ ਸੀ। ਚਮਤਕਾਰੀ ਸੰਸਕਾਰ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗੁੰਥ ਇਕ ਬਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੋਚਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮੁੜ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਂਗੇ ਪਾਂਗ ਵਿਸ਼ੇ (ਮਥਮੂਨ) ਸਫੁਰਣ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪਦਾ ਅਨੁਭਵ-ਤਜਰਬਾ ਬੀ ਅਦੁਤੀ ਸੀ।”

ਸ੍ਰ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਬਾਲਬਾਨਪੁਰਾ ਆਪਣੀ ਹੱਡ ਬੀਤੀ ਇਵੇਂ ਦਸਦੇ ਹਨ:—

“ਮੇਰੇ ਗ੍ਰਾਂਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਭੁਝੰਗੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ੧ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ੨ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਇਲਾਜ ਕਰ ਕਰਕੇ ਮਾਯੂਸ। ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਇਕ ਪਰਮ ਸਨੌਹੀ ਨੇ ਦਸਿਆ—“ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਵੇਦ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਅਪਨੇ ਦੁਖ ਦੀ ਵਿਬਥਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤੀ।”“ਲਗਾਤਾਰ ਦਵਾਈ ਸੇਵਨ ਕਰਾਨ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਭੁਜੰਗਣ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ।”“ਫਿਰ ਆਸ ਹੋਈ ਤੇ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ।”“ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਘਲੀਆਂ ਹਈਆਂ ਦਵਾਵਾਂ ਵਰਤਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ”“ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਗ੍ਰਾਂਹ ਵਿਖੇ ਭੁਝੰਗੀ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ।”

“ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਸੰਤਾਨ ਸੰਬੰਧੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਦੇਖਕੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸੰਜਣਾਂ ਨੇ “ਸੰਤਾਨ ਸੰਬੰਧੀ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਕੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।”

ਇਵੇਂ ਹੀ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਲਭੂ ਰਾਮ ਜੀ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ.—

“ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਦੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਬਰਕਤ ਤੇ ਬਰਸ ਬਾਦ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖੱਚੇ ਦੀ ਬਰਕਤ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ।”

ਡਾਕਟਰ ਮੁਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹੁਟਾ, ਰਾਵਲ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਵੇਦ ਜੀ ਦੀ ਵੈਦਕ ਚਕਿਤਸਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ.—

“ਮੈਂ ੧੯੨੩ ਤੋਂ ੧੯੨੮ ਤਕਰੀਬਨ ਪਾਂਚ ਬਰਸ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਮੇਂ ਇੰਨਚਾਰਜ ਰਹਾ। ਇਸ ਅਰਸਾ ਮੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਪਨੇ ਇਲਾਜ ਬੀਮਾਰਾਨ ਪਰ ਜੋ ਕਰਿਸ਼ਮੇਂ ਦਿਖਾਏ ਵੇਹ ਸੱਚ ਮੁੱਚ

ਮਸੀਹਾਈ ਮੰਤਰ ਬੇ—ਮੇਰੀ ਅਪਨੀ ਨੂੰਹ ਏਕ ਦਵਾ ਪੇਚਸ਼ ਸੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਅੰਗ੍ਰੇਬੀ ਇਲਾਜ ਮੁਆਲਜਾ ਸੇ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਕਰ ਭਾਈ ਜੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮੇਂ ਅਰਬ ਕੀ ਗਈ, ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲੀ ਦੋ ਦਿਨ ਦਵਾਈ ਕੀ ਔਰ ਲੜਕੀ ਨੇ ਬਰ ਨੇ ਤੰਦੁਰਸਤ ਹੋ ਗਈ-ਇਸ ਕੇ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਬੀਮਾਰ ਪੁਰਾਨੀ ਬੀਮਾਰੀਓਂ ਸੇ ਬੀਮਾਰ ਭਾਈ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ ਆਕਰ ਤੰਦੁਰਸਤ ਹੋਤੇ ਰਹੇ, ਵੇਹ ਭੀ ਮੁਖੇ ਹੈਰਾਨਗੀ ਹੀ ਦਿਖਲਾਤੇ ਰਹੇ।”

ਵੈਦ ਜੀ ਦੀ ਵੈਦਕ ਚਕਿਤਸਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸ੍ਰ. ਬ: ਸੁਦਾਰ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ:—

“ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੰਗ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਤਯੰਤ ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਰਯ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਮਤਾ, ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ, ਉਪਕਾਰ ਦਾ ਭਾਵ, ਸਰਵ ਪ੍ਰਿਯਤਾ ਆਦਿ ਗੁਣ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਚੇਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।”

ਲਾਲਾ ਕਰਮ ਚੰਦ ਜੀ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵੈਦ ਜੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦਾ ਹਾਲ ਇੰਝ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

“ਵੈਦ ਜੀ ਸੇ ਬੰਦਾ ਕਾ ੧੯੨੦ ਸੇ ਤੁਆਰਫ਼ ਬਾ...ਉਨਕੀ ਸਿਫਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲੀਏ...ਇਲ ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਚਾਹਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ...ਜਬ ਬੰਦਾ ਕੀ ਅਹਿਲਿਆ ਜਲੰਧਰ ਔਰ ਲਾਹੌਰ ਸੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਵੈਦ ਯੂਨਾਨੀ ਹਕੀਮ ਵਗੈਰਾ ਕੇ ਇਲਾਜ ਮੇਂ ਸੈਂਕੜੇ ਰੁਪਏ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਪਹੁੰਚੀ ਤੋ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸ਼ੁਹਰਤ ਸੁਨ ਕਰ ਇਮਦਾਦ ਤਿੱਬੀ ਵ ਕੀਮਤੀ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀ ਦਰਖਾਸਤ ਕੀ ਗਈ। ਕਮਬੋਰੀ ਹੋਂਦ ਦਰਜਾ ਕੀ ਔਰ ਬਿੰਦਗੀ ਸੇ ਮਾਯੂਸ ਬੀ। ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਾ ਔਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਇਲਾਜ ਕੀਆ ਕਿ ਵੇਹ ਦੋਬਾਰਾ ਬਿੰਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਔਰ ਬਾਦ ਮੇਂ ਕਈ ਬਚੋਂ ਕੀ ਮਾਂ ਬਨੀ। ਆਪ ਕਾ ਕੁਰੀਬ ਅਮੀਰ ਸਬ ਕੇ ਸਾਬ ਏਕ ਸਾ ਸਲੂਕ ਬਾ ਔਰ ਦੁਖੀ ਕੇ ਦੇਖ ਕਰ ਆਪ ਅਤੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਤੇ ਥੇ।”

ਪੱਤਕਾਰ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ‘ਅਕਾਲੀ ਪੱਤਕਾ’ ਵਾਲੇ ਵੈਦ ਜੀ ਦੀ ਵੈਦਕ ਚਕਿਤਸਾ ਬਾਬਤ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

“.....ਆਪ ਨਿਰੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਵੈਦ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦੁਖੀਆਂ ਲਈ ਤਰਸ ਰਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਵੀ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਨਿਰਾ ਪੈਸੇ ਬਟੋਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਅਰ ਉਸ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਨੀ। ਏਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਿਖ, ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਈਸਾਈ ਹਰ ਇਕ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਆਦਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਭ ਦੇ ਇਲਾਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਿਆਰ ਸੀ.....।” (ਅਕਾਲੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ)

ਅਤੇ ‘ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ’ ਵਾਲਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ—

“.....ਆਪ ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਵੈਦ ਸਨ। ਲਾਹੌਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਨੇਕ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਨਾ ਰਾਬੀ ਹੋ ਸਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਰੀਜ਼ ਆਪ ਦੇ ਹਥੋਂ ਰਾਬੀ ਹੋਏ, ਸਗੋਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬੀ ਵਲ ਹੋਏ। ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਮੰਗਾ ਕੇ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲਾਭ ਉਠਾਏ ਤੇ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ।..... ਆਪ ਦੀ ਵੈਦਗੀ ਦੀ ਸ਼ੋਹਰਤ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੜੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ.....।” (ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ)

ਅੱਜ ਵੀ ਵੈਦ ਜੀ ਦਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਵੈਦਕ ਚਕਿਤਸਾ “ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੈਦ ਐਂਡ ਸਨਜ਼, ਡਰਨ ਤਾਰਨ (ਪੰਜਾਬ)” ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ, ਵੈਦ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਹਥੀਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਰ ਥਾਂ ਹੀ, ਅੱਜ ਵੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹਿਤ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੂਰ ਦੇ ਸੱਜਣ ਪੱਤ੍ਰ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਲਿਖ ਘਰ ਬੈਠੇ ਹੀ ਦਵਾਈ ਮੰਗਵਾ ਅਰੋਗ ਹੋ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਆਪ ਮਿਲ-ਵਿਖਾ ਦਸਕੇ ਲਾਭ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਨੇੜਿਓਂ ਤੱਕੇ ਵੇਦ ਜੀ

ਵੇਦ ਜੀ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ-ਸਾਥੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਡਾਕਟਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

“ਮੈਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦ ਦੀ ਸ਼ੁਭ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ੧੯੧੨ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਜਥੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਅਰਥਾਤ ੧੯੨੪ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਨਵੰਬਰ ੧੯੨੫ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ (ਜਦੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਹੋਈ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਤਿ ਨਿਕਟੀ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤਨ ਦਾ ਜੋ ਮੌਕਿਆ ਮਿਲਿਆ ਉਸਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅਦੁਤੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਪੁਰ ਡੂੰਘੀਆਂ ਉੱਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਸਚ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਦੀ ਮੈਂ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਲੀ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਕਰੀਬ ੪੮ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਇਸ ਉੱਚੀ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਹਸਤੀ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਵਧੀਕ ਜੀਵਨ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਮਿਲਨ-ਦਾ ਮੌਕਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ! ਦਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਸਤੀ ਤੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਮੁਨਾਰੇ ਵਾਲਾ ਅਜ ਤਾਈਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮੀ ਇਤਨੇ ਸਨ ਮਾਨੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੀ ਇਹੋ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਕਰੀਬ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਹਲ ਯਾਤ੍ਰਾ ਵਿਚ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੇਰੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਅੰਨ ਨਾਲ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਤਨੇਮ ਵਿਚ ਭੰਗ ਪਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਕੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਧੁੰਨ ਵਿਚ ਲਗਿਆਂ ਹੀ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਗਰੀਬ ਤਾਈਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਆਰਥ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭਤ ਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਸੇਵਾ ਭੀ ਪੂਰੇ ਨਿਰਮਾਨ ਬਣਕੇ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਸੀ ਤੇ ਬਜਾਇ ਮੈਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੇ ਉਹ ਅਨੇਕ ਵੇਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਹ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੁੱਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦—੬੧

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਲਜਿਆ ਆਵਦੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ ਕਰਾਉਣ ਦੀ
 ਥਾਂ ਉਲਟੀ ਮੋਰੀ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਇਤਥਾਤ ਕਰਨ
 ਪੂਰ ਓਹ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਕਿ “ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟੇ ਹੋ। ਵਡੇ ਭਰਾ ਛੋਟਿਆਂ
 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਸਮਾਂ ਘੜੀ ਮੁੜੀ
 ਨਹੀਂ ਮਿਲਨਾ।” ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਵਸਰ ਮਿਲਦਾ ਹਰੇਕ
 ਭਰਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਚੁਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਿਜਕਦੇ।

ਵੈਦ ਜੀ ਸਿਖ ਇਤਹਾਸ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੋਏ
 ਹੀ ਸਨ, ਪਰ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਮਤਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਨੂੰ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਮੁਦੇਸੀ ਭਾਸ਼ਾ
 ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਲਥੇ ਹਿੰਦੀ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾ
 ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਉਹ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਚਰਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ
 ਜਿਥੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ ਓਥੇ ਗੁੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਭੀ ਸਨ। ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਕਦੇ ਵੇਹਲਾ
 ਨਾ ਗਵਾਦੇ, ਸਗੋਂ ਮੀਆਂ ਵਾਲੀ ਦੀ ਜੇਹਲ ਵਿਚ ਵੀ ਟੁੱਕਾਂ ਦੇ ਟੁੱਕ ਪੁਸਤਕਾਂ
 ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤੇ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਏਨ੍ਹਾਂ
 ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਨਾਉਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਫਖਰ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ।
 ਕਦੇ ਏਹ ਨਾਂ ਸੋਚਦੇ, ਕਿ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਸੁਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਅੰਞਾਈਂ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਰਾਜ ਨੀਤਕ, ਭਾਈ ਚਾਵਕ, ਧਾਰ-
 ਮਕ, ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਵੈਦਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਖ਼ੂਬੀ ਏਹ ਕਿ ਜੇਹਲੀ
 ਗੱਲ ਵੀ ਉਹ ਚੰਗੀ ਵੇਖਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੋਟ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਮੌਕਾ
 ਮਿਲਣ ਪੂਰ ਆਪ ਜਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਆਪਣੀ ਮਾਤ੍ਰੀ
 ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਰ ਜਾਂ ਬਰਵਾ ਕੇ ਮਾਤ੍ਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਭਰਦੇ
 ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਕਾਫ਼ਤ ਤੇ ਰਚਿਤ
 ਪੁਸਤਕਾਂ ਇਤਨੀ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਪ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਅਜੇਹੀ ਕਵਿਤਾ ਰਚ ਲੈਂਦੇ ਮਾਨੋਂ ਕਿਸੇ ਸਮਾਧੀ
 ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਰਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹਿ ਹੁਤੀ ਇਤਨੇ ਸਨ, ਕਿ ਰਾਤ ਦਿਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟ ਸਮਾਂ
 ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨੀਂਦ ਲੈਂਦੇ। ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਲਿਖਣ
 ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਣ ੧੦-੬੧

ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰਦੇ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਵੀ ਆਪ ਵੈਦਕ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਉੱਨਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ੧੨-੧੨ ਬਜੇ ਤਾਈਂ ਅਜੇਹੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਿਆ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਵੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਵੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਕਈ ਵੇਰ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵੈਦ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਪੁਰ ਇਤਨਾ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਰੋ, ਪਰ ਆਪ ਏਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤੇ ਉਤਨਾ ਹੀ ਏਹ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵੈਦ ਜੀ ਲੋੜਵੰਦੇ ਦੀ ਲੋੜ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਕਾਰਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਵੀ ਯਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ, ਅਰਥਾਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਾਇਕ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਰਦੇ, ਅਤੇ ਜੇਹੜਾ ਲੋੜਵੰਦ ਸ਼ਖਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪੁੱਜਦਾ ਉਹ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਸ਼ਰੂਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਸਨ।

ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਦਾ ਗੁਣ ਇਤਨਾ ਕਮਾਲ ਪੁਰ ਸੀ ਕਿ ਕਰਕੇ ਤੋਂ ਕਰਕੇ ਜੋਸ਼ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਭਰੇ ਗੁਣ ਤੇ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ। ਵੈਦ ਜੀ ਇਤਨੇ ਮਿਠ ਬੋਲੇ ਤੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੀ ਇਕ ਵੇਰ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਂਗ ਮੋਹ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਕੋਧ ਬੋਝਾ ਬਹੁਤ ਅਤਿ ਜੋਸ਼ ਵੇਲੇ ਆਂਵਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਮਿਠੀ ਬਬਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਗਲ ਕਰਦੇ। ਆਪਣੇ ਵਿਰੁਧ ਰਾਏ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨੁਕਤਾ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਰਸੀਲੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਾ ਵੀ ਮੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਸਦਾ।

ਆਪ ਨੂੰ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਜਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਮ ਭਰਿਆ ਸਲੂਕ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਖ ਕੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣ ਦੀ ਡਾਵੀ ਚੰਗੀ ਜਾਚ ਸੀ। ਵੇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਿਵਾਸੀ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਬੰਧੀ ਬੜੀ ਉਪਮਾ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ।

ਮੀਆਂ ਵਾਲੀ ਜੇਹਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵੇਰ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਵਾਡੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਂਝੇ ਲੰਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਪੁਰਦ ਹੋਈ ਆਪ ਨੇ ਬੋਝੇ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ੧੦-੬੧

ਖਰਚ ਵਿਚ ਹੀ ਅਜੇਹਾ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਅਸ਼ ਅਸ਼ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਨਿੱਕੀ ਤੋਂ ਨਿੱਕੀ ਭਲ ਵੀ ਅਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਨੈਨਾਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਮੰਕੋਚ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਕਈ ਵੇਰ ਕੰਜੂਸੀ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਝਿਝਕਦੇ ਪਰ ਏਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਗੁਣ ਸੀ ਕਿ ਫਜ਼ਲ ਖਰਚੀ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਧਨ ਬਚਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹ-ਸੁਆਰਥ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਦਰੋਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਵਿਤ ਵਿਚ ਰਖ ਕੇ ਬਚਾਏ ਧਨ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਪੁਰ ਖਰਚਨ ਵਿਚ ਫ਼ਖ਼ਰ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਜਿਥੇ ਆਪ ਪੁਰਾਤਨ ਵੇਦਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਰਖਦੇ ਓਥੇ ਨਵੀਨ ਚਕਿਤਸਾ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਫ਼ਿਚਾਰਦੇ।

ਕਈ ਮਨੀਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਦਰਮਲ ਨਾਲ ਖੁਤਾਕ ਵੀ ਪੱਲਿਓਂ ਦੇ ਦੇ, ਏਸੇ ਕਾਰਨ ਕਈ ਅਭਿਆਗਤ ਦੂਰਾਂ ਦੂਰੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸ੍ਰੀ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਆਂਦੇ। ਏਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਅਖਰ ਵਰਤਕੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਏਹ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਹਸਤੀ ਸੀ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਮਿਠਾ ਭੋਲਣਾ, ਸਾਦਗੀ, ਉੱਚ ਖਿਆਲੀ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਅਜੇਹੇ ਸਨ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਚਮਕਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਕਈ ਭੁੱਲੀਆਂ ਭਟਕੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਅਟੱਲ ਰਖਣਗੇ।"

ਸਰੀਰਅਰੋਗ ਰਖਣ ਤੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਣ ਲਈ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰਖੋ
ਸੁਦੇਸ਼ੀ ਦਵਾਈਆਂ ਸਿੰਗਾਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਪਤਾ

ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੇਦ ਐਂਡ ਸਨਜ਼

ਤਰਨ ਤਾਰਨ (ਪੰਜਾਬ)

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਵਲੀ

ਨਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਕਈ ਪਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤ-ਫ਼ਹਿਮੀਆਂ ਤੇ ਗ਼ਲਤ-ਬਿਆਨੀਆਂ ਪਰਚਲਤ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਆਭਾ ਉੱਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫ਼ੈਰੀ ਸੁਧਾਈ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਕ ਚਰਚੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਹਵਾਲਾ-ਪੁਸਤਕ (Reference-Book) ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਬ ਜੋਗੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਭ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਸਮਾਚਾਰ, ਅਖ਼ਰ-ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਚਿਤ ਹੋਣ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਨੌਂ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਲੁੜੀਂਦੀ ਸਮਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਭ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ, ਸੰਪਾਦਕਾਂ, ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ, ਪਾਠਕਾਂ, ਛਾਪਕਾਂ, ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਨਿਮ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਮਿਲ, ਲਿਖ ਜਾਂ ਪੁਛ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਲੁੜੀਂਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀ ਛੇਤੀ ਭੇਜ ਕੇ ਰਿਣੀ ਬਨਾਉਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਣਖਿਆਲੇ ਜਾਂ ਅਣਜਾਤੇ, ਜੀਉਂਦੇ ਜਾਂ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਘਲ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਪਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਲੁੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਹੇਠ-ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਵੇਰਵਾ (ਲੇੜ, ਸੰਬੰਧ ਜਾਂ ਪਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ) ਚਰਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ: ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਂ, ਉਪਨਾਂ, ਪੂਰਾ ਪਤਾ; ਬੰਸ, ਮਾਪੇ; ਜੰਮਣ-ਤਰੀਕ, ਜਨਮ-ਸਥਾਨ; ਵਿਦਿਆ-ਸਿੱਖਿਆ, ਕੰਮ-ਕਿੱਤਾ; ਸ਼ੁਗਲ; ਸੰਤਾਨ; ਖਾਸ ਘਟਨਾਵਾਂ; ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ; ਲਿਖਣਾ-ਪਰੇਰਣਾ, ਰਚਨਾ ਦਾ ਰੂਪ, ਲਿਖਣ-ਤਰੀਕ, ਛਪਣ-ਤਰੀਕ, ਅਣ-ਛਪੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ; ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਇਤਿਆਦਿ।

ਸ਼ਾਲਾ! ਕਲਮਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵਧੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਧੇਰੇ ਉੱਨਤ ਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਵੇ!!

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਨ

ਹੈਤ ਆਡ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ੀਪਾਰਟ: ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ)

ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਵਾਸਤੇ:

“ ‘ਕਸਤੂਰੀ ਆਦਿ ਬਟੀ ਸਪੈਸ਼ਲ’ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸਚਰਜ਼ ਅਸਰ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਸੱਚ ਆਖਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜ ਤਕ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਦਵਾਈ ਦੇਖੀ ਹੈ ਜੋ ਦਿਮਾਗੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਵਧਾਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਦਮ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।”
(.....ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

ਯਾਦਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਣ ਲਈ:—

“ ‘ਕਸਤੂਰੀ ਆਦਿ ਬਟੀ ਸਪੈਸ਼ਲ’ ਵਰਤੀ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਆਰਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।”
(.....ਕਪੂਰਥਲਾ)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਫੁਰਤੀ ਵਾਸਤੇ:—

“ ‘ਕਸਤੂਰੀ ਆਦਿ ਬਟੀ ਸਪੈਸ਼ਲ’ ੬ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸੇਵਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਬਦਨ ਵਿਚ ਫੁਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।”
(.....ਘਾਟਸਿਲਾ, ਬਿਹਾਰ)

